

Другий кофейник

Іван Бунін

Переклад Олександра Грязнова

Вона і натурщиця його, і коханка, і хазяйка – живе з ним у його майстерні на Знам'янці: жовтоволоса, невисока, але ладна, ще зовсім молода, миловида, ласкава. Тепер він щоранку пише її "Купальницею": вона, на маленькому помості, ніби біля річки в лісі, не наважуючись увійти у воду, звідки повинні дивитись вирячкуваті жаби, стоїть уся гола, як простолюдинка розвинута тілом, прикриваючи рукою золотаве волосся вниз. Попрацювавши з годину, він відхиляється від мольберта, дивиться на полотно і так і сяк, мружачись, і неухважно говорить:

— Ну, станція. Підігрівай другий кофейник.

Вона полегшено зітхає і, тупаючи босими ногами по циночках, біжить у кут майстерні, до газової плитки. Він щось шкребе на полотні тонким ножичком, плитка шумить, кисло пахне своїм зеленим полум'ям і духмяною кавою, а вона безтурботно заспіває на всю майстерню дзвінким голосом:

Начивала ту-учка, ту-учка золота-ая...

На груди-и утеса велика-ана...

І, повернувши голову, радісно говорить:

— Це мене художник Ярцев навчив. Ви його знали?

— Знав трохи. Довготелесий такий?

— Саме він.

— Здібний хлопець був, але неабияк довбня. Адже він, здається, вмер?

— Помер, помер. Спився. Ні, він добрий був. Я з ним рік жила, от як з вами. Він і цноти мене позбавив всього на другому сеансі. Спочив раптом від мольберта, кинув палітру з пензлями і збив мене з ніг на килим. Я так злякалась, що навіть крикнути не змогла. Вчепилась йому в груди, у пінжак, та куди там! Очі шалені, веселі... Як ножем зарівав.

— Так, так, ти мені це вже розповідала. Молодець. І ти все-таки любила його?

— Звичайно, любила. Дуже боялась. Глумився наді мною, випимши, не приведи господи. Я мовчу, а він: "Катко, мовчати!"

— Хороший!

— П'яний, кричить на всю студію: "Катко, мовчати!" А я і так мовчу. Потім як заллється, заллється: "Начивала тучка..." І щас же підхопить на інші слова: "Начивала сучка, сучка молодая" — це я, значить. Зі сміху помреш! І знову – трах ногою об підлогу: "Катко, мовчати!"

— Хороший! Але чекай, я забув: адже тебе якийсь твій дядя привіз в Москву?

— Дядя, дядя. Залишилася я сиротою на шашнадцятomu році, а він мене і привіз. Це вже до мого іншого дяді у його ізвозичий трактир. Я там посуд мила, білизну хазяйську прала, потім тьотя здумала в бордель мене продати. І продала б, та Бог спас. Приїхали раз під ранок із "Стрельні" похмелятися Шаляпін з Коровіним, побачили, як я тягнула на стійку з Родькою-половим киплячий відерний самовар, і давай кричати й реготати: "Ранок добрий, Катенько! Хочемо, щоб неодмінно ти, а не цей сукин син половий подавав нам!" Адже як вгадали, що мене Катею зовуть! Дядя вже прокинувся, вийшов, позіхає, насупився – вона, каже, не до цього діла приставлена, не може подавати. А Шаляпін як гаркне: "В Сибіру згною, в кайдани закую – слухай мій наказ!" Тут дядя зразу спужався, я теж на смерть спужалась, уперлася, а дядя шипить: "Іди подавай, а то я потім шкіру з тебе спущу, це ж самі знамениті люди у всій Москві!" Я і пішла, а Коровін оглянув мене всю, дав десять рублів і звелів до нього завтра прийти, писати мене здумав, дав свою адресу. Я прийшла, а він вже роздумав писати і послав до доктора Голоушева, він був страшний приятель зі всіма художниками, п'яних і мертвих засвідчував при поліції і теж трохи писав. Ну, він і пустив мене по руках, не велів ворочатися в трактир, я так і лишилась в одній сукенці.

— Тобто як це пустив по руках?

— А так. По майстернях. Спершу я позувала вся одягнена, в жовтій хусточці, і все художницям, Кувшинніковій, сестрі Чехова, — вона, правду кажучи, зовсім нікудишньою була в нашому ділі, ділітанка, — потім потрапила аж до самого Малявіна: він мене посадив голу на ноги, на п'яти, спиною до себе, з сорочкою над головою, ніби я її одягаю, і написав. Спина і зад вийшли відмінно, сильна ліпка, тільки він спортив п'ятами і підошвами, зовсім невдало вивернув їх під задом...

— Ну, Катько, мовчати! Другий дзвінок. Давай кофейник.

— Ой, батечко, заговорила! Даю, даю...

30.04.1944